

INSTITUT EVALUACÍ
A SOCIÁLNÍCH ANALÝZ

NÁVRAT DĚTÍ DO ŠKOL

NÁVRAT DĚTÍ DO ŠKOL

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

ZPRACOVÁNO PRO:

Espediente, z.s.

a

Socioklima, s.r.o.

ZPRACOVAL:

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz)

Sokolovská 351/25, 186 00 Praha 8

Tel: +420 220 190 597

E-mail: info@inesan.eu

Web: www.inesan.eu

OBSAH

1	ÚVOD	3
1.1	KONTEXT	3
1.2	METODA SBĚRU DAT	3
1.3	VYSVĚTLIVKY	3
1.4	POPISNÉ CHARAKTERISTIKY	3
2	PŘEHLED VÝSLEDKŮ	4

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Lokalizace školy	3
Graf 2: Navštěvovaný ročník	3
Graf 3: Komunikace respondentů se spolužáky během pandemie prostřednictvím mobilu či počítače	4
Graf 4: Osobní kontakt respondentů se spolužáky během pandemie	4
Graf 5: Podíl zcela izolovaných respondentů	5
Graf 6: Pociťovaná absence osobního kontaktu se spolužáky	5
Graf 7: Pociťovaná absence osobního kontaktu se spolužáky (dle komunikace se spolužáky)	5
Graf 8: Pociťovaná absence osobního kontaktu s učiteli	6
Graf 9: Pociťovaná absence osobního kontaktu s učiteli (dle komunikace se spolužáky)	6
Graf 10: Pociťovaná absence pravidelného režimu, pevného rozvrhu	7
Graf 11: Vnímaná změna kvality vztahů se spolužáky od začátku školního roku	7
Graf 12: Vnímaná změna kvality vztahů se spolužáky od začátku školního roku (dle komunikace se spolužáky)	7
Graf 13: Vnímaná změna kvality vztahů s učiteli od začátku školního roku	8
Graf 14: Spokojenost s výukou na dálku	8
Graf 15: Spokojenost s výukou na dálku (dle osobního kontaktu se spolužáky)	9
Graf 16: Radost z návratu do školy	9
Graf 17: Radost z návratu do školy (dle komunikace se spolužáky a dle spokojenosti s výukou na dálku)	9

1 ÚVOD

1.1 KONTEXT

Na základě ukončení proti-epidemických opatření omezujících pohyb osob se v květnu 2021 navrátila k prezenční výuce většina základních škol v Česku. V této souvislosti bylo provedeno výzkumné šetření, jehož cílem bylo zachytit bezprostřední reakce žáků spojené s návratem do škol a zjistit reflexi období, kdy osobní přítomnost ve školách nebyla možná.

1.2 METODA SBĚRU DAT

Data byla získávána metodou on-line dotazování (CAWI). Žáci 3. až 8. tříd základních škol vyplňovali on-line dotazník. Odkaz na on-line dotazník obdrželi od svého učitele/učitelky. Žáci vyplňovali dotazníky ve škole; průměrná doba vyplnění činila 12 minut. Sběr dat se uskutečnil na konci měsíce května 2021 (poté, kdy byla uvolněna restriktivní opatření související s pandemií) s využitím kontaktů zadavatele SOCIOKLIMA, s.r.o.

Do výzkumného šetření se zapojili žáci ZŠ ve Starém Městě, v Uherském Hradišti, v Karlových Varech a v Banské Bystrici. Výběrový soubor obsahuje celkem 291 respondentů (žáků ZŠ).

1.3 VYSVĚTLIVKY

Používané testy statistické závislosti jsou standardně prováděny na 5% hladině významnosti.

Průměry (průměrné hodnocení) uváděné v závěrečné zprávě jsou průměry aritmetické, pokud není uvedeno jinak.

Chí kvadrátový test třídí proměnné do navzájem se nepřekrývajících kategorií a srovnává pozorované a očekávané (teoretické) četnosti v každé kategorii. V kontingenčních tabulkách tak umožňuje identifikovat statisticky odlišné kategorie.

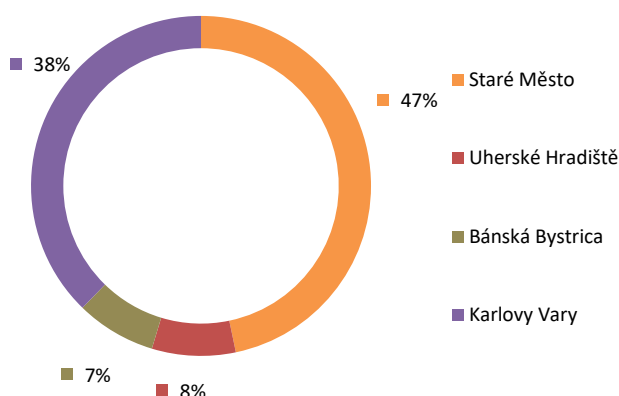
ANOVA – Analýza rozptylu zjišťuje statistickou významnost rozdílu průměrů v podsouborech, které jsou vymezeny jednou nezávislou proměnnou. Na rozdíl od t-testu umožňuje ANOVA porovnávat větší počet (více než dva) podsouborů.

Součet relativních četností a řádkových procent se může kvůli zaokrouhlování pohybovat od 99 do 101.

Všechny pokládané otázky byly pro respondenty povinné.

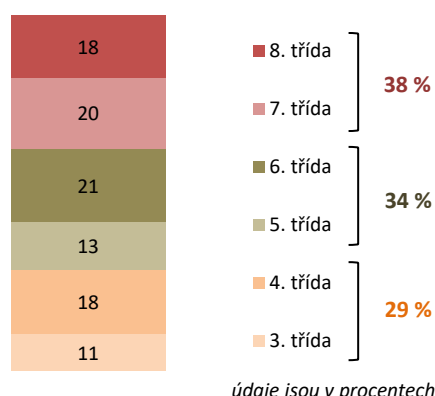
1.4 POPISNÉ CHARAKTERISTIKY

Graf 1: Lokalizace školy

Zdroj: INESAN (2021, N=291, N=291)

Graf 2: Navštěvovaný ročník

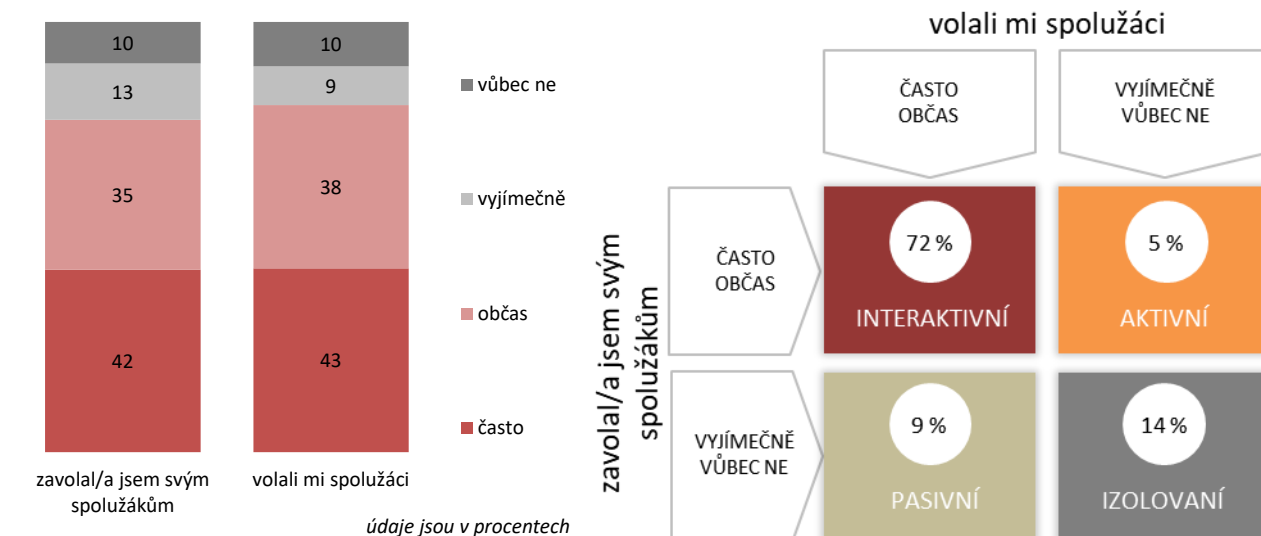

Největší část žáků pochází ze škol ve Starém Městě (97 %) a v Karlových Varech (38 %); podíly žáků z ostatních škol (v Uherském Hradišti a v Banské Bystrici) přitom nepřesahují deset procent. Z hlediska navštěvovaného ročníku je zkoumaný vzorek žáků rozložen v rámci celého spektra oslovených tříd (3. – 8. třída) rovnoměrně. Vyšší podíl žáků (38 %) je patrný v případě 7. a 8. tříd; žáci 3. a 4. tříd se na celkovém vzorku podílejí 29 procenty.

2 PŘEHLED VÝSLEDKŮ

Z výsledků výzkumu je patrné, že významná část žáků zůstávala ve vzájemném mimoškolním kontaktu i během pandemie. Tato komunikace byla v provedeném výzkumu sledována jak ve formě distanční (tj. prostřednictvím telefonů či příslušných komunikačních aplikací v počítačích), tak také ve formě osobního kontaktu.

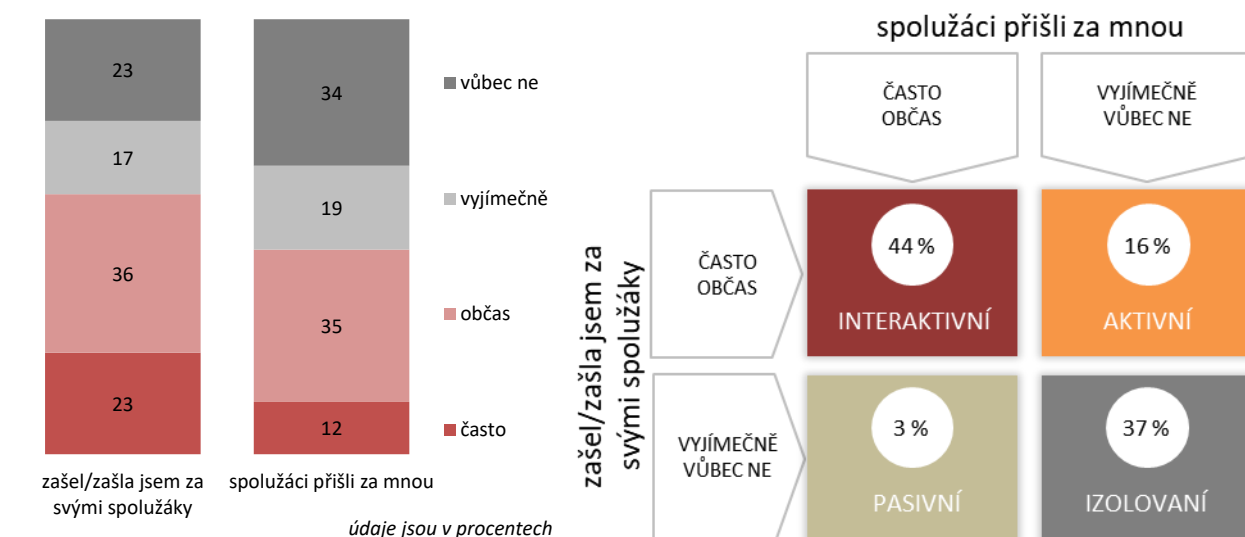
Graf 3: Komunikace respondentů se spolužáky během pandemie prostřednictvím mobilu či počítače

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291/291)

Prostřednictvím mobilních telefonů či počítačů byly v alespoň občasném kontaktu přibližně dvě pětiny žáků. Ze souhrnných dat je přitom patrná symetrickost této komunikace, neboť podíl žáků, kteří sami iniciovali tyto kontakty (aktivní komunikace) je srovnatelný s podílem žáků, kteří byli kontaktováni ostatními (pasivní komunikace). Z detailnějšího vyhodnocení, které oba typy komunikace kombinuje, je patrné, že 14 % žáků zůstalo izolováno, neboť měli s ostatními kontakt jen výjimečně, popř. vůbec. Lhostejno přitom, zdali šlo o kontakt aktivní (sami nikoho neoslovili) či pasivní (žádný z jejich spolužáků je nekontaktoval).

Graf 4: Osobní kontakt respondentů se spolužáky během pandemie

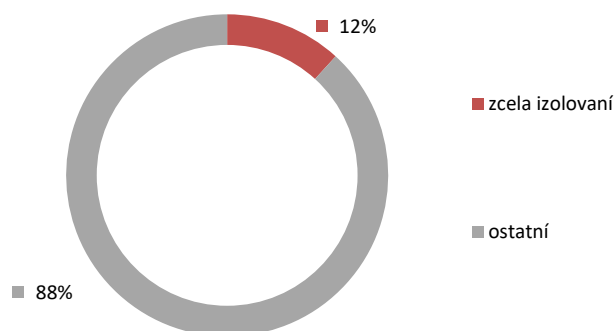

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291/291)

V případě osobního kontaktu je deklarované chování žáků jiné. Předně je patrný významně nižší podíl žáků, kteří byli během pandemie tímto způsobem v kontaktu. Dále je zřejmý signifikantní rozdíl mezi aktivním a pasivním typem osobní komunikace. Z konkrétních hodnot vyplývá, že podíl aktivně komunikujících žáků (tj. těch, kteří sami zašli za svými spolužáky) byl přibližně dvojnásobný oproti těm, kteří byli svými spolužáky

kontaktování, resp. navštěvování. V neposlední řadě platí, že podíl takto interagujících žáků (tedy těch, kteří byli často nebo alespoň občas vyhledávání svými spolužáky, a kteří současně iniciovali osobní kontakty s ostatními) je signifikantně nižší (44 %) oproti těm, kteří byli ve vzájemném kontaktu s ostatními prostřednictvím telefonu či počítače (72 %).

Graf 5: Podíl zcela izolovaných respondentů

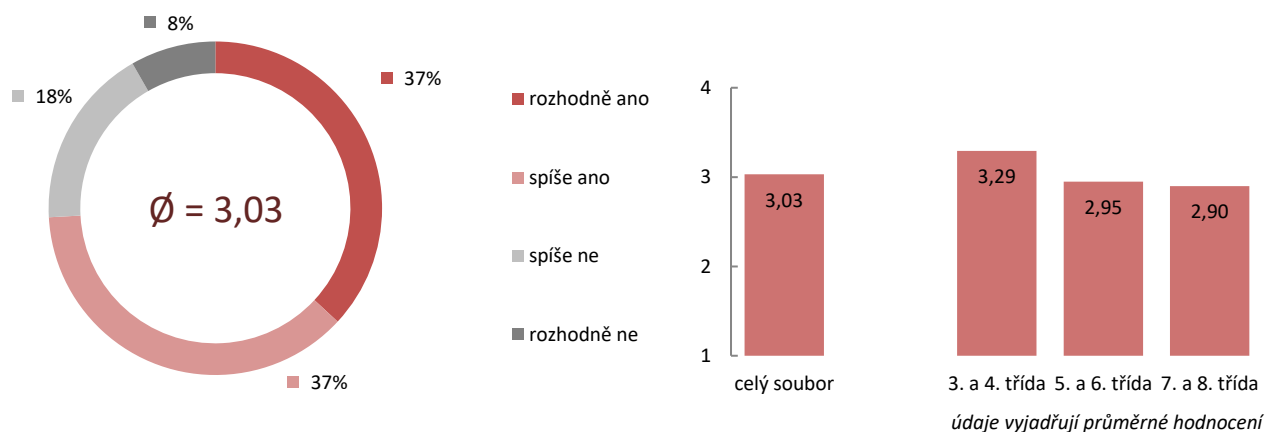

Zdroj: INESAN (2021, N=291)

Pozn.: zcela izolovaní žáci nebyli během pandemie (téměř) vůbec v osobním ani vzdáleném kontaktu (prostřednictvím mobilu nebo počítače) se spolužáky

Celkově lze shrnout, že 12 % žáků nemělo kontakt se svými spolužáky ani prostřednictvím mobilního telefonu či počítače, a ani se nesetkávali osobně (resp. k takovýmto kontaktům docházelo výjimečně).

Graf 6: Pociťovaná absence osobního kontaktu se spolužáky

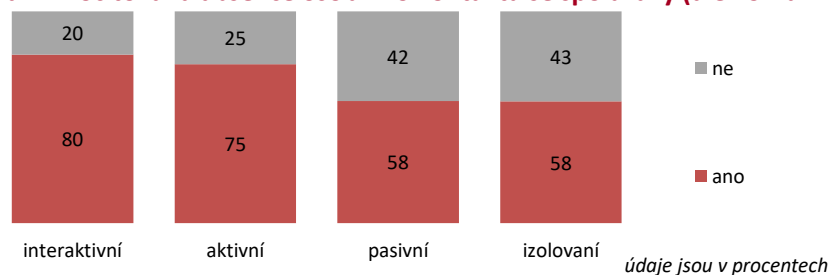

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = rozhodně ne, 4 = rozhodně ano; [$F=4,771$, $df=2$, $p=0,009$]

Danou intenzitu vzájemné interakce samotní žáci hodnotí jako nedostatečnou, neboť tři čtvrtiny dotazovaných deklarují, že jim kontakt se spolužáky chyběl. Přibližně dvě pětiny dotazovaných (37 %) přitom uvádějí, že jim kontakty s ostatními velmi chyběly. Rovněž je patrné, že sociální kontakty chyběly ve větší míře žákům z nižších tříd (3. - 4. třída).

Graf 7: Pociťovaná absence osobního kontaktu se spolužáky (dle komunikace se spolužáky)

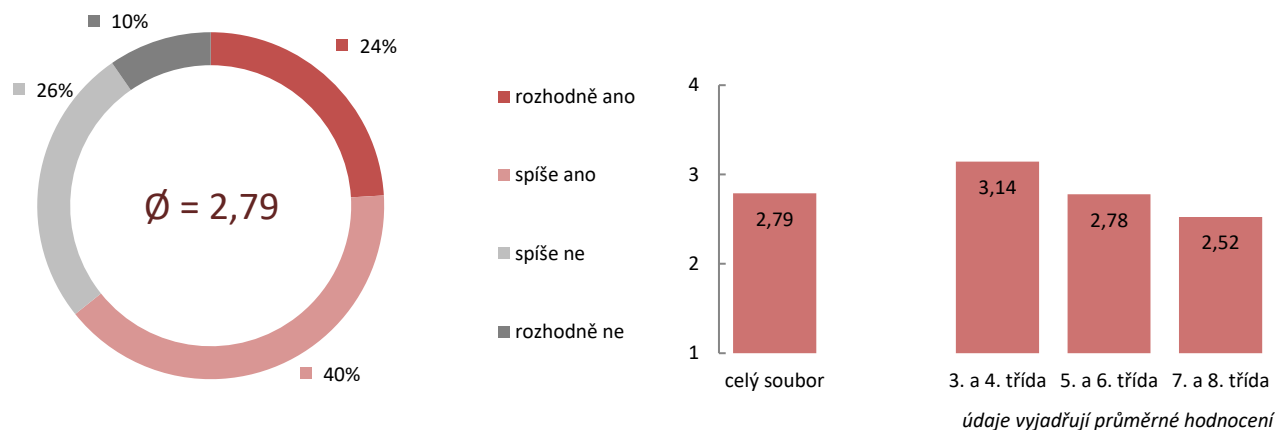

Zdroj: INESAN (2021, N=291)

Pozn.: kategorie „ano“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“; kategorie „ne“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ne“ a „spíše ne“; [$\chi^2=6,414$, $df=3$, $p=0,005$]

V neposlední řadě se ukazuje, že osobní kontakt chyběl ve větší míře žákům, kteří často nebo alespoň občas interagovali; je tedy patrné, že distanční forma komunikace není pro tyto žáky dostačující. Naopak izolovaným žákům sociální kontakty chyběly v nejnižší míře; v této souvislosti je však třeba upozornit, že v tomto případě jde stále o nadpoloviční většinu (58 %).

Graf 8: Pociťovaná absence osobního kontaktu s učiteli

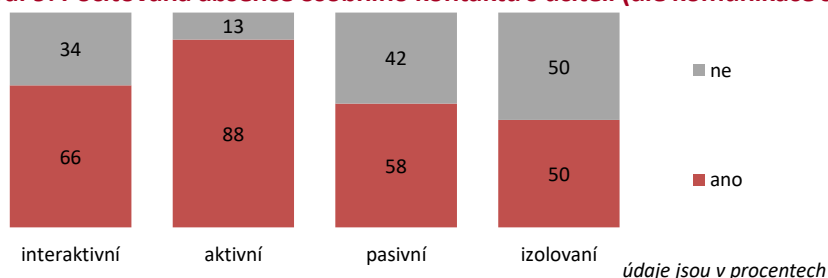

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = rozhodně ne, 4 = rozhodně ano; [$F=11,581$, $df=2$, $p=0,000$]

Analogickým způsobem byla v provedeném výzkumu zjišťována pociťovaná absence osobního kontaktu žáků s učiteli. V tomto ohledu platí, že přímý kontakt s pedagogy chybí přibližně dvěma třetinám zkoumaných žáků (64 %). Podobně jako v případě osobních kontaktů se spolužáky, i v tomto případě jsou ve větší míře zranitelní žáci z nižších ročníků (ze 3. a 4. tříd).

Graf 9: Pociťovaná absence osobního kontaktu s učiteli (dle komunikace se spolužáky)

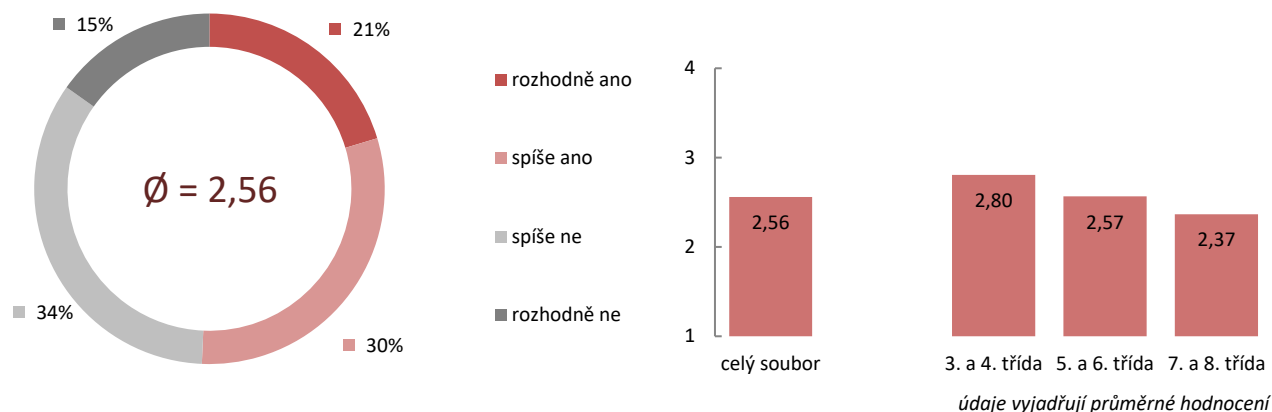

Zdroj: INESAN (2021, N=291)

Pozn.: kategorie „ano“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“; kategorie „ne“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ne“ a „spíše ne“; [$\chi^2=8,135$, $df=3$, $p=0,043$]

Platí, že osobní kontakt s učiteli postrádají v největší míře aktivní žáci – téměř devět z deseti aktivních žáků uvedlo, že jim osobní kontakt s učiteli chybí. Podobně jako v případě kontaktů se spolužáky je i zde patrné, že osobní kontakt v nejmenší míře postrádají izolovaní jedinci.

Graf 10: Pociťovaná absence pravidelného režimu, pevného rozvrhu

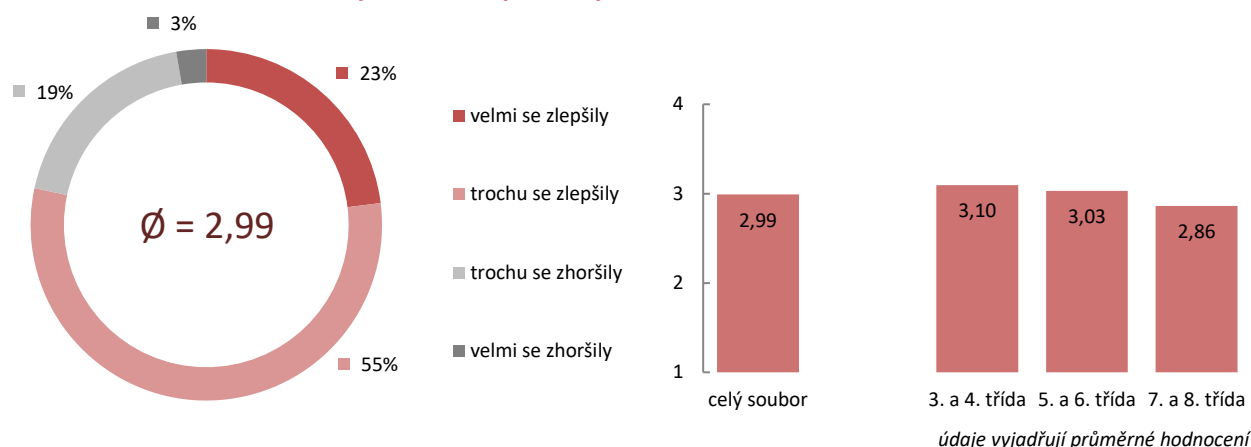

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = rozhodně ne, 4 = rozhodně ano; $[F=4,800, df=2, p=0,009]$

Celkem 51 % žáků, tj. přibližně polovina uvedla, že jim během proti-epidemických opatření chyběl pravidelný režim. Naproti tomu je patrné, že celkem 15 procentům zkoumaného vzorku žáků pravidelný režim rozhodně nechyběl. Z podrobnějšího vyhodnocení je přitom zjevné, že pravidelný režim postrádaly především mladší žáci ze 3. a 4. tříd.

Graf 11: Vnímaná změna kvality vztahů se spolužáky od začátku školního roku

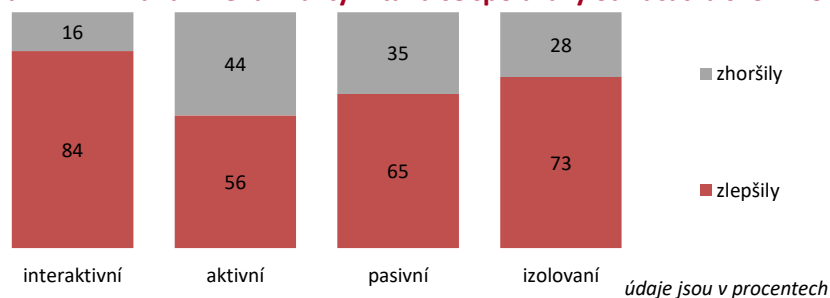

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = velmi se zhoršily, 4 = velmi se zlepšily; $[F=2,737, df=2, p=0,066]$

Navzdory relativně nízké četnosti kontaktů a navzdory jejich distančnímu charakteru, celkem 78 % žáků uvedlo, že se jejich vztahy s ostatními spolužáky zlepšily. Velmi se tyto vztahy zlepšily dle přibližně čtvrtiny dotázaných žáků (23 %), naproti tomu na zhoršení vztahu upozornila jen 3 procenta žáků. Nižší míra zlepšení interpersonálních vztahů je patrná mezi žáky 7. a 8. tříd.

Graf 12: Vnímaná změna kvality vztahů se spolužáky od začátku školního roku (dle komunikace se spolužáky)

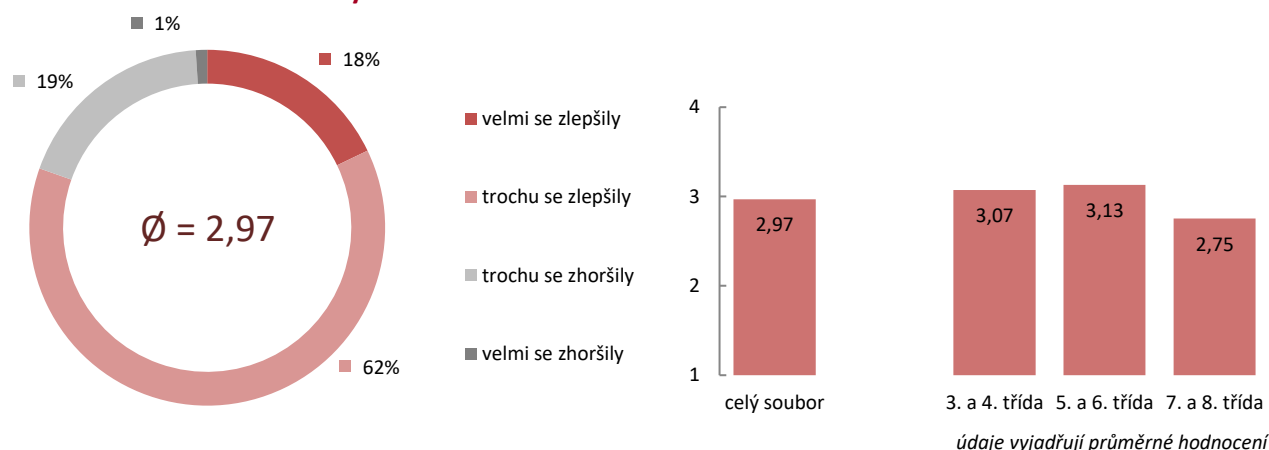

Zdroj: INESAN (2021, N=291)

Pozn.: kategorie „zlepšily“ vyjadřuje součet odpovědí „velmi se zlepšily“ a „trochu se zlepšily“; kategorie „zhoršily“ vyjadřuje součet odpovědí „velmi se zhoršily“ a „trochu se zhoršily“; $[\chi^2=11,482, df=3, p=0,009]$

Největší zlepšení vzájemných vztahů je patrné u dvou rozdílných skupin žáků, a to u interaktivních jedinců (84 %), kde je deklarované zlepšení odrazem vyšší saturace komunikačních potřeb v důsledku intenzivnějších kontaktů. V případě izolovaných jedinců (73 %) však distanční forma komunikace napomohla eliminovat některé nežádoucí a rizikové jevy při interakci žáků (např. šikanu). V důsledku toho hodnotí i izolovaní žáci vztahy s ostatními jako lepší než na začátku školního roku.

Graf 13: Vnímaná změna kvality vztahů s učiteli od začátku školního roku

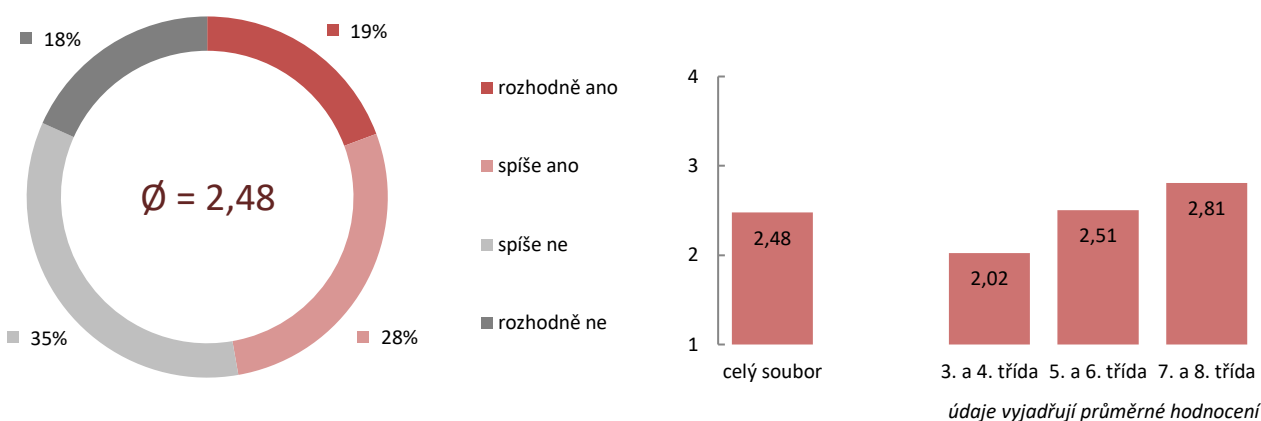
Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = velmi se zhoršily, 4 = velmi se zlepšily; [$F=11,355$, $df=2$, $p=0,000$]

Celkové hodnocení vztahů s učiteli je podobné jako hodnocení vztahu žáků mezi sebou. Zlepšení je v tomto ohledu patrné u čtyř pětín žáků (80 %). Nižší míra kvality vztahů s učiteli je patrná ve skupině starších žáků navštěvujících 7. a 8. třídy.

Z výzkumu je patrné, že celková spokojenost dotazovaných žáků s distanční výukou dosahuje 47 %, přičemž přibližně pětina žáků je s touto formou výuky velmi spokojena. Naproti tomu ve zkoumaném vzorku žáků lze identifikovat srovnatelně početnou skupinu žáků (18 %), kteří s distanční výukou rozhodně spokojeni nebyli.

Graf 14: Spokojenost s výukou na dálku

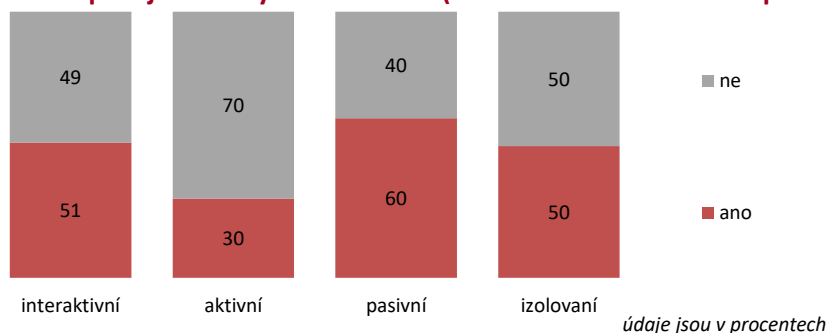
Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = rozhodně ne, 4 = rozhodně ano; [$F=15,774$, $df=2$, $p=0,000$]

Z podrobnějšího vyhodnocení se ukazuje, že průměrná míra spokojenosti se zvyšuje s délkou školní docházky. Platí totiž, že ve skupině starších žáků (tj. v 7. a 8. třídách) je míra spokojenosti s distanční výukou nejvyšší, zatímco mezi žáky z nejnižších tříd (3. a 4.) je průměrná spokojenost nejnižší.

V neposlední řadě platí, že s distanční výukou jsou nejvíce spokojeni pasivní žáci, kdy tři pětiny z nich uvedly, že jsou s distanční formou výuky spokojeni. Naproti tomu aktivní žáci jsou s touto formou výuky spokojeni v nejnižší míře – spokojenost vyjádřilo jen 30 % z nich.

Graf 15: Spokojenost s výukou na dálku (dle osobního kontaktu se spolužáky)

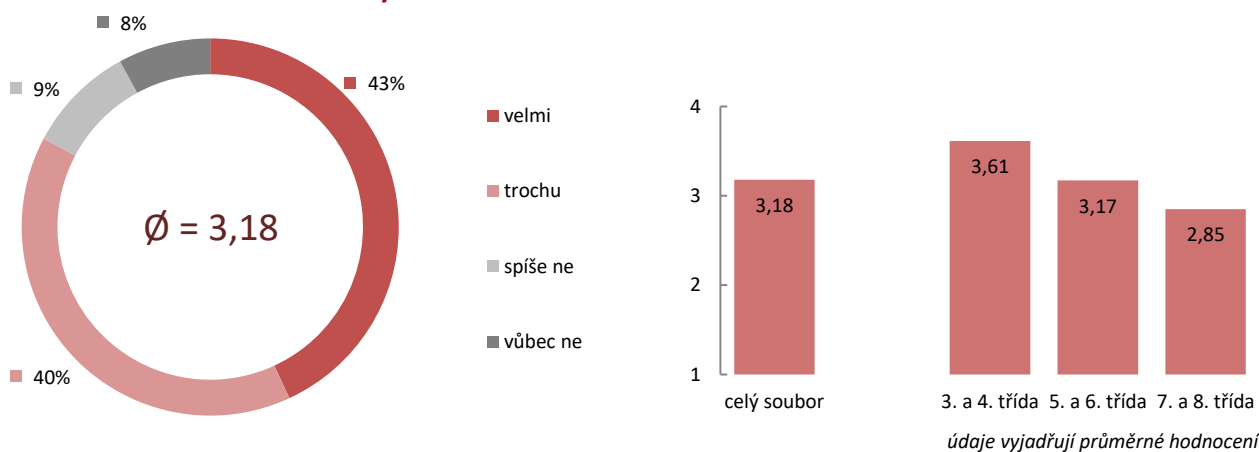

Zdroj: INESAN (2021, N=291)

Pozn.: kategorie „ano“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“; kategorie „ne“ vyjadřuje součet odpovědí „rozhodně ne“ a „spíše ne“; [$\chi^2=7,261$, $df=3$, $p=0,063$]

Během prováděného výzkumu byli žáci požádáni, aby uvedli, zda se zpět do školy těšili. V tomto ohledu 83 procent dotazovaných odpovědělo pozitivně; více než dvě pětiny (43 %) se dle svých odpovědí do školy velmi těšily a dalších 40 % se těšilo trochu. Na druhé straně celkem 17 % dotázaných uvedlo, že se do školy netěšilo.

Graf 16: Radost z návratu do školy

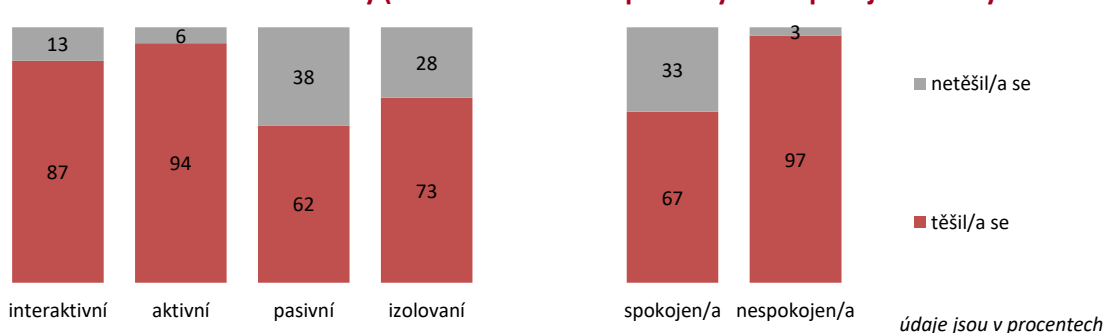

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1 = vůbec ne, 4 = velmi; [$F=18,893$, $df=2$, $p=0,000$]

Větší radost z návratu do škol projevovali mladší žáci; z dat lze vypočítat, jak radost z návratu do školy postupně klesá s navštěvovanou třídou. Nicméně i pro žáky 7. a 8. tříd platí, že se většina z nich do školy těšila.

Graf 17: Radost z návratu do školy (dle komunikace se spolužáky a dle spokojenosti s výukou na dálku)

Zdroj: INESAN (2021, N=291/291)

Pozn.: kategorie „těšil/a se“ vyjadřuje součet odpovědí „velmi“ a „trochu“; kategorie „netěšil/a se“ vyjadřuje součet odpovědí „vůbec ne“ a „spíše ne“; [$\chi^2=15,126$, $df=3$, $p=0,002$]; [$\chi^2=44,749$, $df=1$, $p=0,000$]

Nejnižší radost z návratu do školy je patrná mezi komunikačně pasivními žáky. Platí také, že radost z návratu je významně asociována se spokojeností s distanční výukou. Ukazuje se, že mezi žáky, kteří jsou spokojeni s distanční výukou, je přibližně jedna třetina těch, kteří se do školy netěšili.

O INSTITUTU EVALUACÍ A SOCIÁLNÍCH ANALÝZ

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz) je první soukromá vědecko-výzkumná organizace v oboru společenských věd založená v Česku. Byla založena podle pravidel stanovených Evropskou unií (Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací, 2014/C/198/01) a dle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Je zapsána na Seznamu výzkumných organizací vedeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Hlavní činností INESANu je provádět základní výzkum, aplikovaný výzkum a experimentální vývoj a šířit jejich výsledky prostřednictvím publikování, transferu znalostí, osvěty a výuky, přičemž veškerý zisk je zpětně investován do těchto činností. Vedlejší činností je realizace smluvního výzkumu a poradenství.

V rámci hlavní i vedlejší činnosti se INESAN zabývá prováděním evaluací a sociálních analýz.

Evaluace jsou v INESANu chápány jako proces systematického sběru, zpracování a uspořádání informací, jehož cílem je racionální stanovení a objektivní měření hodnoty. Evaluace prováděné INESANem mají obvykle formu empiricky založeného šetření věcného základu (Merit) a hodnoty (Worth) posuzovaných intervencí. Evaluace mohou zlepšit kvalitu a zvýšit účinnost prováděných programů či projektů, mohou optimalizovat proces jejich realizace a mohou přinést adekvátní, vyváženou a využitelnou zpětnou vazbu. V oblasti evaluací se INESAN specializuje na:

- evaluace intervencí (hodnocení souboru opatření, jejichž cílem je změna či formování chování jednotlivců, společenských skupin či organizací),
- metaevaluace (evaluace již provedených evaluací).

Sociální analýzy jsou cílené na společenské problémy v rámci vytyčených prioritních tematických oblastí. INESANem prováděné sociální analýzy obvykle zahrnují celý soubor vzájemně provázaných výzkumných aktivit, čímž se sociální analýzy odlišují od běžných výzkumů. Při realizaci sociálních analýz se výzkumní pracovníci INESANu zaměřují na zkoumání vzájemné interakce dané problematiky s jejím společenským kontextem, což umožňuje analyzované problémy detailně popsat, vysvětlit a případně vyhodnotit. V oblasti sociálních analýz INESAN realizuje zejména:

- primární a sekundární výzkum (kvalitativní i kvantitativní),
- syntetizující, komparativní a analytické studie,
- vývoj, testování a validizaci výzkumných a měřících nástrojů.

Mezi tematické okruhy, jejichž výzkumem se INESAN zabývá, patří stárnutí populace a jeho dopady na sociální a zdravotní služby, zaměstnávání starších osob, sociální bydlení či zdravotní uvědomělost.

Díky svému zázemí v metodologii společenskovědního výzkumu INESAN realizuje také výzkumná šetření a metodologické analýzy. INESAN dále poskytuje odborné služby při tvorbě výzkumných instrumentů, nástrojů pro evaluaci, realizuje evaluační šetření a poskytuje peer-review dokumentů vztahujících se k evaluaci a k metodologii společenskovědního výzkumu.

Publikace, expertízy, odborná stanoviska a posudky, které INESAN vydává, nejsou ovlivněny postoji donorů a zadavatelů, nýbrž obsahují nezávislý pohled výzkumných pracovníků.

NÁVRAT DĚTÍ DO ŠKOL

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

ČERVEN 2021

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz)

Sokolovská 351/25, 186 00 Praha 8

Tel: +420 220 190 597

E-mail: info@inesan.eu

Web: www.inesan.eu